

**ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної
роботи

_____ Ірина КОВТУН
(підпис) (ініціали, прізвище)

_____ 2021 року
М.П.

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
навчальної дисципліни
«Міжнародне природоресурсне право»
для підготовки на першому освітньому рівні
здобувачів вищої освіти ступеня бакалавр
за спеціальністю 293 Міжнародне право
галузі знань 29 Міжнародні відносини
за денною формою навчання**

ЗМІСТ

			Стор.
1.	Структура вивчення навчальної дисципліни		– 2
	1.1.	Тематичний план навчальної дисципліни	– 3
	1.2.	Лекції	– 5
	1.3.	Семінарські (практичні, лабораторні) заняття	– 8
	1.4.	Самостійна робота студентів	– 16
	1.5.	Індивідуальні завдання	– 19
	1.6.	Підсумковий контроль	– 21
2.	Схема нарахування балів		– 24
3.	Рекомендовані джерела		– 26
4.	Інформаційні ресурси в Інтернеті		– 31

1. Структура вивчення навчальної дисципліни

1.1. Тематичний план навчальної дисципліни

№ теми	Назва теми	Кількість годин					
		Денна форма навчання					
		Усього	у тому числі				
			Лекції	Сем. (прак).	Лабор.	Ін.зав.	СРС
1	2	3	4	5	6	7	8
1.	Поняття й особливості міжнародного природоресурсного права		4	2	-	-	6
2.	Джерела міжнародного природо-ресурсного права		2	2	-	-	6
3.	Відповідальність у міжнародному природоресурсному праві		2	-	-	-	6
4.	Міжнародно-правовий захист екологічних прав людини		2	2	-	-	6
5.	Міжнародно-правова охорона морського середовища		2	2	-	-	6
6.	Міжнародно-правова охорона атмосферного повітря і космічного простору		2	2	-	-	6
7.	Міжнародно-правова охорона біорізноманіття Землі		2	2	-	-	6

8.	Міжнародно-правове регулювання поводження з небезпечними для навколишнього середовища матеріалами і речовинами		2	2	-	-	6
9.	Правові аспекти співпраці України і Європейського Союзу у сфері охорони навколишнього середовища		2	2	-	-	6
Всього годин :		90	20	16	-	-	54

1.2. Лекції

№ з/п	Назва і план теми	Кількість годин
1	2	3
1.	Тема 1.-2. Поняття й особливості міжнародного природоресурсного права	4
1.1. 1.2. 1.3. 1.4.	Становлення і розвиток міжнародного природо ресурсного права. Поняття міжнародного природоресурсного права. Предмет, метод міжнародного природоресурсного права. Суб'єктний та об'єктний склад міжнародного природо ресурсного права. Принципи міжнародного природо ресурсного права Зв'язок міжнародного природоресурсного права з іншими галузями міжнародного права.	
2.	Тема 3. Джерела міжнародного природо ресурсного права	2
3.1. 3.2. 3.3. 3.4. 3.5. 3.6. 3.7. 3.8.	Міжнародні договори як джерела МПП. Міжнародно-правові звичаї як джерела МПП. Загальні принципи права як джерела МПП. Рішення міжнародних судових установ як джерела МПП. Доктрина як джерело МПП. Рішення міжнародних міжурядових організацій як джерела МПП. Рекомендаційні рішення як джерела МПП. Односторонні акти держав як джерела МПП.	
3.	Тема 4. Відповідальність у міжнародному природоресурсному праві	2
3.1. 3.2. 3.3.	Становлення міжнародно-правової відповідальності у міжнародному природо ресурсному праві. Підстави та склад міжнародно-правової відповідальності у міжнародному природо ресурсному праві. Види міжнародно-правової відповідальності у міжнародному природо ресурсному праві.	
4.	Тема 5 Міжнародно-правовий захист екологічних прав людини	2
4.1.	Матеріальні екологічні права людини у міжнародному природо ресурсному праві. Право на самовизначення і право вільно розпоряджатися природними багатствами і ресурсами. Право на життя. Право на найвищий можливий рівень фізичного та психічного	

	<p>здоров'я.</p> <p>Право на повагу приватного та сімейного життя і житла.</p> <p>Право на справедливі та сприятливі умови праці, що відповідають вимогам безпеки та гігієни.</p> <p>4.2. Право на свободу від дискримінації.</p> <p>Право на приватну власність.</p> <p>Право брати участь у культурному житті суспільства, насолоджуватися мистецтвом, брати участь у науковому прогресі та користуватися його благами.</p> <p>4.3. Процесуальні екологічні права.</p> <p>Право на доступ до екологічної інформації.</p> <p>Право на участь у прийнятті рішень з питань, що стосуються навколишнього середовища</p> <p>Право на доступ до правосуддя з питань, що стосуються навколишнього середовища.</p> <p>Міжнародно-правові механізми захисту екологічних прав.</p>	
5.	Тема 6. Міжнародно-правова охорона морського середовища	2
5.1.	Міжнародно-правове регулювання запобігання забрудненню морського середовища з наземних джерел.	
5.2.	Міжнародно-правове регулювання запобігання забрудненню морського середовища внаслідок діяльності на морському дні.	
5.3.		
5.4.	Міжнародно-правове регулювання запобігання забрудненню морського середовища в результаті захоронення.	
5.5.	Міжнародно-правове регулювання запобігання забрудненню морського середовища з суден.	
5.6.	Міжнародно-правове регулювання запобігання забрудненню морського середовища з атмосфери або через неї. Міжнародно-правове регулювання співробітництва держав у випадку аварій на морі.	
6.	Тема 7. Міжнародно-правова охорона атмосферного повітря і космічного простору	2
6.1.	Міжнародно-правове співробітництво в галузі запобігання транскордонному забрудненню повітря.	
6.2.		
6.3.	Міжнародно-правова охорона озонового шару.	
6.4.	Міжнародно-правове співробітництво в галузі запобігання зміні клімату.	
6.5.	Міжнародно-правова охорона космічного навколишнього середовища.	

	Міжнародно-правове співробітництво держав у боротьбі з катастрофами природного і техногенного характеру.	
7.	Тема 8. Міжнародно-правова охорона біорізноманіття Землі	2
7.1.	Міжнародно-правові основи співробітництва держав з охорони біорізноманіття Землі.	
7.2.	Міжнародно-правова охорона тваринного світу.	
7.3.	Міжнародно-правова охорона рослинного світу.	
7.4.	Міжнародно-правова охорона рослинного світу.	
7.5.	Міжнародно-правова охорона ґрунтів, ландшафтів, гірських комплексів.	
	Міжнародно-правова охорона всесвітньої культурної і природної спадщини.	
8.	Тема 9. Міжнародно-правове регулювання поводження з небезпечними для навколишнього середовища матеріалами і речовинами	2
8.1.	Міжнародно-правове співробітництво у випадку ядерної аварії та несанкціонованого використання ядерних матеріалів.	
8.2.	Міжнародно-правове регулювання поводження з радіоактивними відходами.	
8.3.	Міжнародно-правове регулювання поводження з небезпечними відходами.	
8.4.	Міжнародно-правове регулювання поводження з небезпечними хімічними речовинами.	
8.5.	Інші види небезпечної для навколишнього середовища діяльності.	
9.	Тема 10. Правові аспекти співпраці України і Європейського Союзу у сфері охорони навколишнього середовища	2
9.1.	Співпраця України і ЄС у сфері охорони навколишнього середовища.	
9.2.	Адаптація екологічного законодавства України до стандартів Європейського Союзу.	
9.3.	Європейського Союзу.	
9.4.	Особливості формування екологічної політики Європейського Союзу.	
	Особливості законодавства ЄС в галузі охорони навколишнього природного середовища.	

1.3. Семінарські заняття

Семінарське заняття 1

Тема 1. Поняття й особливості міжнародного природоресурсного права

Питання для усного опитування та дискусії

- 1.1. Становлення і розвиток міжнародного природоресурсного права.
- 1.2. Поняття міжнародного природоресурсного права. Предмет, метод міжнародного природоресурсного права. Суб'єктний та об'єктний склад міжнародного природоресурсного права.
- 1.3. Принципи міжнародного природоресурсного права
- 1.4. Зв'язок міжнародного природоресурсного права з іншими галузями міжнародного права.

Наукове завдання

Теми для наукових доповідей

1. Закріплення принципів міжнародного природоресурсного права в законодавстві України.
2. Принципи міжнародного природоресурсного права, які закріплені у Стокгольмській Декларації (1972 р.), Ріо-де-Жанейрській (1992 р.) та Йоханесбургській декларації (2002р.) з питань охорони навколишнього природного середовища.

3. Охорона навколишнього середовища як новий принцип міжнародного публічного права: нормативно-правове обґрунтування.
4. Внесок міжнародних неурядових організацій для розвитку міжнародного екологічного права

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: міжнародне природоресурсне право, координаційний метод, предмет міжнародного природо ресурсного права, об'єкти міжнародного природо ресурсного права, суб'єкти міжнародного природо ресурсного права, міжнародні неурядові організації, принципи міжнародного природо ресурсного права.

- ***З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:***
- етапи становлення міжнародного природоресурсного права;
 - поняття та види принципів міжнародного природоресурсного права;
 - міжнародні неурядові організації як суб'єкти міжнародного природо ресурсного права;
 - співвідношення міжнародного природо ресурсного права з міжнародним морським правом, з міжнародним космічним правом, з міжнародним гуманітарним правом, з міжнародним економічним правом.

Семінарське заняття 2

Тема 2. Джерела міжнародного природо ресурсного права

Питання для усного опитування та дискусії

- 2.1. Міжнародні договори як джерела міжнародного природоресурсного права
- 2.2. Міжнародно-правові звичаї як джерела міжнародного природоресурсного права
- 2.3. Загальні принципи права як джерела міжнародного природоресурсного права
- 2.4. Рішення міжнародних судових установ як джерела міжнародного природоресурсного права
- 2.5. Доктрина як джерело міжнародного природоресурсного права
- 2.6. Рішення міжнародних міжурядових організацій як джерела міжнародного природоресурсного права
- 2.7. Рекомендаційні рішення як джерела міжнародного природоресурсного права
- 2.8. Односторонні акти держав як джерела міжнародного природоресурсного права

Наукове завдання

Теми для наукових доповідей

1. Міжнародний звичай як джерело міжнародного природо ресурсного права.
2. Внесок Міжнародного Суду ООН у розвиток міжнародного екологічного права.
3. Екологічні аспекти в рішеннях Міжнародного Суду ООН.
4. Діяльність ЮНЕСКО у сфері охорони навколишнього середовища.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: міжнародний договір, договори екологічного змісту, договори комплексного змісту, договори поресурсного змісту, міжнародно-правовий звичай,

рішення міжнародних судових установ, рішення міжнародних міжурядових організацій, односторонні акти держав.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

- багатосторонні природоохоронні договори, що містять норми щодо збереження і раціонального використання природних ресурсів.
- рішення Міжнародного Суду ООН.
- рішення Міжнародних міжурядових Організацій.
- акти м'якого права.

Семінарське заняття 3

Тема 3 Міжнародно-правовий захист екологічних прав людини

Питання для усного опитування та дискусії

- 3.1. Матеріальні екологічні права людини у міжнародному природо ресурсному праві.
 - 3.1.2. Право на самовизначення і право вільно розпоряджатися природними багатствами і ресурсами.
 - 3.1.3. Право на життя.
 - 3.1.4. Право на найвищий можливий рівень фізичного та психічного здоров'я.
 - 3.1.5. Право на повагу приватного та сімейного життя і житла.
 - 3.1.6. Право на справедливі та сприятливі умови праці, що відповідають вимогам безпеки та гігієни.
 - 3.1.7. Право на свободу від дискримінації.
 - 3.1.8. Право на приватну власність.
 - 3.1.9. Право брати участь у культурному житті суспільства, насолоджуватися мистецтвом, брати участь у науковому прогресі та користуватися його благами.
- 3.2. Процесуальні екологічні права.
 - 3.2.1. Право на доступ до екологічної інформації.
 - 3.2.2. Право на участь у прийнятті рішень з питань, що стосуються навколишнього середовища
 - 3.2.3. Право на доступ до правосуддя з питань, що стосуються навколишнього середовища.
- 3.3. Міжнародно-правові механізми захисту екологічних прав.

Наукове завдання

Теми для наукових доповідей

1. Права та обов'язки людини в галузі екології: закріплення на міжнародному та національному рівні.
2. Специфіка міжнародно-правового захисту «екологічних» прав людини.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: матеріальні екологічні права людини, процесуальні екологічні права, правовий захист екологічних прав на міжнародному рівні.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

- Право на самовизначення і право вільно розпоряджатися природними багатствами і ресурсами.
- Право на життя.
- Право на найвищий можливий рівень фізичного та психічного здоров'я.
- Право на повагу приватного та сімейного життя і житла.
- Право на справедливі та сприятливі умови праці, що відповідають вимогам безпеки та гігієни.
- Право на свободу від дискримінації.
- Право на приватну власність.
- Право брати участь у культурному житті суспільства, насолоджуватися мистецтвом, брати участь у науковому прогресі та користуватися його благами.
- Право на доступ до екологічної інформації.
- Право на участь у прийнятті рішень з питань, що стосуються навколишнього середовища.
- Право на доступ до правосуддя з питань, що стосуються навколишнього середовища.

Семінарське заняття 4

Тема 4. Міжнародно-правова охорона морського середовища

Питання для усного опитування та дискусії

- 4.1. Міжнародно-правове регулювання запобігання забрудненню морського середовища з наземних джерел.
- 4.2. Міжнародно-правове регулювання запобігання забрудненню морського середовища внаслідок діяльності на морському дні.
- 4.3. Міжнародно-правове регулювання запобігання забрудненню морського середовища в результаті захоронення.
- 4.4. Міжнародно-правове регулювання запобігання забрудненню морського середовища з суден.
- 4.5. Міжнародно-правове регулювання запобігання забрудненню морського середовища з атмосфери або через неї.
- 4.6. Міжнародно-правове регулювання співробітництва держав у випадку аварій на морі.

Наукове завдання

Теми для наукових доповідей

1. Специфіка статусу різних видів морських просторів для охорони навколишнього середовища.
2. Основні напрямки охорони морських просторів.
3. Контрольні механізми охорони морських просторів.
4. Організаційні та контрольні механізми охорони Світового океану.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: монреальські положення щодо захисту морського середовища від забруднення з наземних джерел, міжнародний район морського дна, мертві зони, економічній зони, Лондонська конвенція, територіальне море.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

- Монреальські положення щодо захисту морського середовища від забруднення з наземних джерел 1985 р., що регулюють міжнародні морські правовідносини.
- Вашингтонська декларація із захисту морського середовища від забруднення з наземних джерел.
- Конвенція ОСПАР.
- Конвенція про захист морського середовища Балтійського моря.

Семінарське заняття 5

Тема 5. Міжнародно-правова охорона атмосферного повітря і космічного простору

Питання для усного опитування та дискусії

- 5.1. Міжнародно-правове співробітництво в галузі запобігання транскордонному забрудненню повітря.
- 5.2. Міжнародно-правова охорона озонового шару.
- 5.3. Міжнародно-правове співробітництво в галузі запобігання зміні клімату.
- 5.4. Міжнародно-правова охорона космічного навколишнього середовища.
- 5.5. Міжнародно-правове співробітництво держав у боротьбі з катастрофами природного і техногенного характеру.

Наукове завдання

Теми для наукових доповідей

1. Міжнародно-правова охорона озонового шару Землі.
2. Міжнародні організаційно-правові механізми у сфері охорони повітря.
3. Міжнародно-правове співробітництво у боротьбі зі зміною клімату.
4. Статус та охорона геостаціонарної орбіти.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є:

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах: забруднення

повітря, транскордонне забруднення, Монреальський протокол, зміна клімату, Рамкова конвенція ООН, Кіотський протокол.

- Конвенція про транскордонне забруднення повітря на великі відстані 1979 р.
- Протокол про обмеження викидів оксидів азоту або їх транскордонних потоків 1988 р.
- Протокол про обмеження викидів летких органічних сполук або їх транскордонних потоків 1991 р.
- Протокол щодо подальшого скорочення викидів сірки 1994 р.
- Протокол щодо стійких органічних забруднювачів 1998 р.
- Віденська конвенція про охорону озонowego шару 1985 р.
- Кіотський протокол до Рамкової конвенції ООН про зміну клімату 1997 р.

Семінарське заняття 6

Тема 6. Міжнародно-правова охорона біорізноманіття Землі

Питання для усного опитування та дискусії

- 6.1. Міжнародно-правові основи співробітництва держав з охорони біорізноманіття Землі.
- 6.2. Міжнародно-правова охорона тваринного світу.
- 6.3. Міжнародно-правова охорона рослинного світу.
- 6.4. Міжнародно-правова охорона ґрунтів, ландшафтів, гірських комплексів.
- 6.5. Міжнародно-правова охорона всесвітньої культурної і природної спадщини.

Наукове завдання

Теми для наукових доповідей

1. Правові засади здійснення діяльності із використанням генетично модифікованих організмів.
2. Охорона навколишнього середовища в Антарктиці.
3. Роль та значення Конвенції про охорону всесвітньої культурної та природної спадщини (1972 року).
4. Програми збереження та охорони біорізноманіття в Європейському Союзі.
5. Договірний і організаційний механізми в галузі охорони рідкісних і зникаючих видів тварин і рослин.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: охорона біорізноманіття, охорона рослиного світу, охорона тваринного світу, ґрунтів, ландшафтів, гірських комплексів, охорона всесвітньої культурної і природної спадщини.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

- Африканська конвенція про збереження природи і природних ресурсів 2003 р.
- Конвенція про збереження природи в Південній частині Тихого океану 1976 р.
- Конвенція країн Бенілюкс про збереження природи і природних ресурсів 1982 р.
- Бернська конвенція про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі 1979 р.
- Конвенція про збереження мігруючих видів диких тварин 1979 р.
- Міжнародна конвенція про захист птахів 1950 р.
- Угода про захист афро-азіатських мігруючих водоплавних птахів 1995 р.
- Міжнародна конвенція з регулювання китобійного промислу 1946 р.
- Конвенція про збереження Антарктичних тюленів 1972 р.
- Конвенція про збереження котиків Північної частини Тихого океану 1941 р.
- Міжнародна угода з тропічної деревини 2006 р.
- Конвенції про захист Альп, Міжнародної хартії ґрунтів ФАО 1981 р.
- Європейська конвенція про ландшафти 2000 р.
- Конвенція про захист Альп 1991 р.

Семінарське заняття 7

Тема 7. Міжнародно-правове регулювання поведження з небезпечними для навколишнього середовища матеріалами і речовинами

Питання для усного опитування та дискусії

- 7.1. Міжнародно-правове співробітництво у випадку ядерної аварії та несанкціонованого використання ядерних матеріалів.
- 7.2. Міжнародно-правове регулювання поведження з радіоактивними відходами.
- 7.3. Міжнародно-правове регулювання поведження з небезпечними відходами.
- 7.4. Міжнародно-правове регулювання поведження з небезпечними хімічними речовинами.
- 7.5. Інші види небезпечної для навколишнього середовища діяльності.

Наукове завдання

Теми для наукових доповідей

1. Поховання радіоактивних речовин: проблеми та правове регулювання.
2. Проблема захоронення небезпечних речовин в рамках СНД.
3. Заходи спрямовані на запобігання шкоди довкіллю у зв'язку з похованням небезпечних речовин (у землі, на дні морів і океанів).

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: ядерні аварії, поведження з радіоактивними відходами, поведження з небезпечними відходами, поведження з небезпечними хімічними речовинами.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

- Конвенція про фізичний захист ядерного матеріалу 1980 р.
- Міжнародна конвенція про боротьбу з актами ядерного тероризму 2005 р.
- Конвенція МОП № 115 про захист трудящих від іонізуючої радіації 1960 р.

- Кодекс поведінки МАГАТЕ щодо забезпечення безпеки і схоронності радіоактивних джерел 2003 р.
- Базельська конвенція про контроль за транскордонним перевезенням небезпечних відходів та їх видаленням 1999 р.
- Стокгольмська конвенція про стійкі органічні забруднювачі 2001 р.
- Конвенцію про транскордонний вплив промислових аварій 1992 р.

Семінарське заняття 8

Тема 8. Правові аспекти співпраці України і Європейського Союзу у сфері охорони навколишнього середовища

Питання для усного опитування та дискусії

- 8.1. Співпраця України і ЄС у сфері охорони навколишнього середовища.
- 8.2. Адаптація екологічного законодавства України до стандартів Європейського Союзу.
- 8.3. Особливості формування екологічної політики Європейського Союзу.
- 8.4. Особливості законодавства ЄС в галузі охорони навколишнього природного середовища.

Наукове завдання

Теми для наукових доповідей

1. Способи захисту екологічних прав громадян в Європейському Союзі.
2. Проблеми застосування екологічного законодавства Європейського Союзу.
3. Особливості фінансового механізму реалізації екологічної політики Європейського Союзу.
4. Пріоритети та напрямки вдосконалення та розвитку екологічного законодавства Європейського Союзу.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: адаптація, гармонізація, апроксимація, уніфікація, екологічна політика ЄС, директива, регламент Європейського Союзу, прецедентне право, міжнародні договори ЄС,

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

- Міжнародні програми співпраці між Україною та ЄС.
- Адаптація законодавства України до законодавства Європейського Союзу.
- Міжнародна екологічна політика ЄС.
- Основоположні правові акти ЄС щодо охорони навколишнього природного середовища та їх правова специфіка.

1.4. Самостійна робота студентів
Тестові завдання

1. В якому році була прийнята Конвенція про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини?
 - А) 1972 р .;
 - Б) 1971 р .;
 - В) 1970 р .;
 - Г) 1973 р .;
 - Д) 1974 р .;
 - Е) 1975

2. За ініціативою якої міжнародної організації була прийнята Конвенція про міжнародну торгівлю дикими видами фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення?
 - А) МСОП;
 - Б) ЮНЕСКО;
 - В) ФАО;
 - Г) ВФДП;
 - Д) Інституту міжнародного права;
 - Е) Грінпіс Інтернешнл.

3. Протокол про подальше скорочення викидів сірки є додатковим до:
 - А) Конвенції про транскордонне забруднення повітря на великі відстані;
 - Б) Рамкової конвенції ООН про зміну клімату;
 - В) Конвенції про охорону озонового шару;
 - Г) Конвенції про стійкі органічні забруднювачі.

4. Скільки морів (морських акваторій) охоплює Програма регіональних морів ЮНЕП?
 - А) 18;
 - Б) 12;
 - В) 14;
 - Г) 16;
 - Д) 10;
 - Е) 20.

5. Чи регулює Конвенція про транскордонний вплив промислових аварій запобігання промислових аварій, викликаних стихійними лихами?
 - А) так;
 - Б) ні.

6. Скільки міжнародно-правових актів утворюють систему Договору про Антарктику 1959?
 - А) 6;
 - Б) 4;
 - В) 5;
 - Г) 3;
 - Д) 7;
 - Е) 8.

7. У якому році відбулася хронологічно перша міжурядова Конференція з міжнародної охорони природи?

- А) 1913 р .;
- Б) 1907 р .;
- В) 1911 р .;
- Г) 1899 р .;
- Д) 1919 р .;
- Е) 1933 р .;
- Ж) 1940.

8. Правило, у відповідність з яким на конференції, що проводяться під егідою ООН або її спеціалізованих установ, запрошуються тільки держави, які є членами ООН або спеціалізованих установ ООН називається:

- А) Віденська формула;
- Б) Лондонська формула;
- В) Вашингтонська формула;
- Г) Паризька формула;
- Д) Женевська формула;
- Е) Пекінська формула.

9. Програма ООН з навколишнього середовища була заснована:

- А) резолюцією Генеральної Асамблеї ООН;
- Б) міжурядовою угодою;
- В) резолюцією ЕКОСОП ООН;
- Г) рішення Стокгольмської конференції з проблем навколишнього середовища;
- Д) рішенням Міжнародного Союзу охорони природи та природних ресурсів.

10. Програма ООН з навколишнього середовища є:

- А) допоміжним органом Генеральної Асамблеї ООН;
- Б) міжнародною неурядовою організацією;
- В) міжнародною міжурядовою організацією;
- Г) допоміжним органом ЕКОСОП ООН;
- Д) парамеждународної організацією;
- Е) міжнародною міжурядовою організацією *sui generis*;
- Ж) міжнародною неурядовою організацією *sui generis*.

11. В якій з нижче перерахованих конвенцій вперше було закріплено право доступу громадськості до екологічної інформації?

- А) Конвенція про транскордонний вплив промислових аварій;
- Б) Конвенція про контроль за транскордонним перевезенням небезпечних відходів та їх видаленням;
- В) Конвенція ЄЕК ООН про оцінку впливу на навколишнє середовище в транскордонному контексті;
- Г) Конвенція ЄЕК ООН про доступ до інформації, участі громадськості в прийнятті рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля.

12. Рамсарська конвенція 1971 року присвячена:

- А) водно-болотним угіддям;
- Б) торгівлю видами дикої флори і фауни, що перебувають під загрозою зникнення;
- В) захист рослин;
- Г) захист озонового шару;
- Д) захисту та збереження білого ведмеда;
- Е) захист прісноводних водотоків.

13. Конвенція про збереження тюленів Антарктики встановила в Антарктиці:

- А) 6 промислових зон;
- Б) 3 промислові зони;
- В) 4 промислові зони;
- Г) 5 промислових зон;
- Д) 2 промислові зони.

14. Що з нижче перерахованого не відноситься до гнучких механізмів Кіотського протоколу?

- А) договори про обмін;
- Б) міжнародна торгівля викидами;
- В) спільне здійснення;
- Г) механізми чистого розвитку.

15. Яка з нижче перерахованих міжнародних організацій не є спеціалізованою установою ООН?

- А) МАГАТЕ;
- Б) ІМО;
- В) ФАО;
- Г) ІКАО;
- Д) ВООЗ;
- Е) МОП;
- Ж) ВМО;
- З) ВПС.

1.5. Індивідуальні завдання

Індивідуальні завдання передбачаються у формі реферату. Завдання обирається студентом на початку семестру і виконується за усталеними вимогами.

1.5.1. Умови виконання завдань

Індивідуальне завдання студентів денної форми навчання виконується у межах годин, відведених для самостійної роботи студента. Тема завдання обирається студентом добровільно і закріплюється за студентом викладачем на початку семестру. Підготовка індивідуального завдання у такій формі передбачає:

- підбір та опрацювання літератури за темою;
- складання плану роботи (вступ, *перше питання* - розкриття теоретичних аспектів проблеми, *друге питання* - аналіз фактичних та статистичних даних, висновки, список використаної літератури та інформаційних джерел);
- виклад основних ідей та пропозицій авторів;
- презентація індивідуального завдання на семінарських заняттях (виступ до 5 хвилин).

1.5.2. Теми рефератів

1. Охорона навколишнього середовища як новий принцип міжнародного публічного права: нормативно-правове обґрунтування.
2. Еволюція принципів міжнародного екологічного права: порівняльний нормативно-правовий аналіз.
3. Закріплення принципів міжнародного екологічного права в законодавстві України.
4. Права та обов'язки людини в галузі екології: закріплення на міжнародному та національному рівні.
5. Специфіка міжнародно-правового захисту «екологічних» прав людини.
6. Правовий статус норм актів м'якого права в галузі екології.
7. Міжнародний звичай як джерело міжнародного екологічного права.
8. Правовий статус норм актів міжнародних конференцій в міжнародному екологічному праві.
9. Правовий статус принципів міжнародного екологічного права (порівняльна характеристика з принципами міжнародного права).
10. Екологічні аспекти застосування ядерної зброї в практиці Міжнародного Суду ООН.
11. Внесок Міжнародного Суду ООН у розвиток міжнародного екологічного права.
12. Екологічні аспекти в рішеннях Міжнародного Суду ООН.
13. Концепція загальних природних ресурсів.
14. Діяльність МАГАТЕ у сфері охорони навколишнього середовища.
15. Діяльність ВООЗ та ФАО у сфері охорони навколишнього середовища (порівняльна характеристика).
16. Діяльність ІМО та ІКАО у сфері охорони навколишнього середовища (порівняльна характеристика).
17. Діяльність ЮНЕСКО у сфері охорони навколишнього середовища.
18. Правовий статус ЮНЕП в системі ООН, компетенція, основні напрямки діяльності.
19. Правовий статус актів ЮНЕП: теоретичне обґрунтування.
20. Організаційна система в галузі охорони навколишнього середовища в рамках країн СНД та інших організацій на просторі СНД.
21. Нормативно-правове регулювання охорони навколишнього середовища на просторі СНД (СНД та інші організації на просторі СНД).

22. Внесок міжнародних неурядових організацій для розвитку міжнародного екологічного права.
23. Специфіка статусу різних видів морських просторів для охорони навколишнього середовища.
24. Основні напрямки охорони морських просторів.
25. Контрольні механізми охорони морських просторів.
26. Організаційні та контрольні механізми охорони Світового океану.
27. Роль міжнародних судів у становленні міжнародного екологічного права.
28. Арбітражне вирішення міжнародних екологічних спорів: практика та тенденції.
29. Можливість та шляхи використання Україною мирних засобів для вирішення міжнародних екологічних суперечок.
30. Заходи, спрямовані на запобігання забруднення із суден.

1.5.3. Методичні рекомендації до виконання індивідуальних завдань

Метою виконання індивідуальних завдань є закріплення і систематизація студентами отриманих знань у процесі участі в аудиторних заняттях і самостійної роботи.

Для виконання індивідуальних завдань студенти повинні використовувати міжнародні договори, міжнародну судову практику та закони, інструктивно-методичні матеріали, науково-монографічну літературу, статистичні дані, аналітичну інформацію міжнародних організацій, а також практику та специфіку діяльності установ.

Індивідуальне завдання виконується комп'ютерним способом з одностороннім розміщенням тексту на папері формату А 4 (210 мм x 297 мм) з дотриманням прийнятих у діловодстві стандартних берегів: лівого – 30 мм, верхнього та нижнього – 20 мм, правого – не менше 10 мм.

Обсяг завдання має забезпечувати належне висвітлення теми і не повинен перевищувати 12-14 сторінок друкованого тексту шрифтом Times New Roman кеглем 14 з міжрядковим інтервалом 1,5.

Завдання повинно бути структурованою, тобто після титульного аркуша містити: план, вступ, три (два) розділи, висновки, список використаних джерел. Складові частини роботи не обов'язково починати з нового аркуша. Розділи плану роботи формулюються самостійно студентом як найважливіші напрями розкриття її теми. Виклад роботи подається за наведеним нижче порядком.

ПЛАН

	Стор.
Вступ	2
1. (назва першого розділу)	3
2. (назва другого розділу)	6
3. (назва третього розділу)	9
Висновки	12
Список використаних джерел	14

Вступ

(Виклад змісту вступу)

1. (назва першого розділу)

(Виклад змісту першого розділу)

2. (назва другого розділу)

(Виклад змісту другого розділу)

3. (назва третього розділу)

(Виклад змісту третього розділу)

Висновки

(Виклад змісту висновків)
Список використаних джерел

Нижче списку використаних джерел рукописним способом зазначаються дата виконання реферату і особистий підпис студента.

1.6. Підсумковий контроль

Підсумковий семестровий контроль проводиться у формі усного екзамену за обсягом навчального матеріалу, визначеним робочою програмою, і в терміни, встановлені розкладом.

1.6.1. Питання для підсумкового контролю

1. Становлення і розвиток міжнародного природо ресурсного права.
2. Поняття міжнародного природоресурсного права.
3. Предмет міжнародного природоресурсного права.
4. Метод міжнародного природоресурсного права.
5. Суб'єктний склад міжнародного природо ресурсного права.
6. Об'єктний склад міжнародного природо ресурсного права.
7. Принципи міжнародного природо ресурсного права
8. Зв'язок міжнародного природоресурсного права з іншими галузями міжнародного права.
9. Міжнародні договори як джерела МПП.
10. Міжнародно-правові звичаї як джерела МПП.
11. Загальні принципи права як джерела МПП.
12. Рішення міжнародних судових установ як джерела МПП.
13. Доктрина як джерело МПП.
14. Рішення міжнародних міжурядових організацій як джерела МПП.
15. Рекомендаційні рішення як джерела МПП.
16. Односторонні акти держав як джерела МПП.
17. Становлення міжнародно-правової відповідальності у міжнародному природо ресурсному праві.
18. Підстави та склад міжнародно-правової відповідальності у міжнародному природо ресурсному праві.
19. Види міжнародно-правової відповідальності у міжнародному природо ресурсному праві.
20. Право на самовизначення і право вільно розпоряджатися природними багатствами і ресурсами у міжнародному природоресурсному праві.
21. Право на життя у міжнародному природоресурсному праві.
22. Право на найвищий можливий рівень фізичного та психічного здоров'я у міжнародному природоресурсному праві.
23. Право на повагу приватного та сімейного життя і житла у міжнародному природоресурсному праві.
24. Право на справедливі та сприятливі умови праці, що відповідають вимогам безпеки та гігієни у міжнародному природоресурсному праві.

25. Право на свободу від дискримінації у міжнародному природоресурсному праві.
26. Право на приватну власність у міжнародному природоресурсному праві.
27. Право брати участь у культурному житті суспільства, насолоджуватися мистецтвом, брати участь у науковому прогресі та користуватися його благами у міжнародному природоресурсному праві.
28. Право на доступ до екологічної інформації у міжнародному природоресурсному праві.
29. Право на участь у прийнятті рішень з питань, що стосуються навколишнього середовища у міжнародному природоресурсному праві.
30. Право на доступ до правосуддя з питань, що стосуються навколишнього середовища у міжнародному природоресурсному праві.
31. Міжнародно-правові механізми захисту екологічних прав.
32. Міжнародно-правове регулювання запобігання забрудненню морського середовища з наземних джерел.
33. Міжнародно-правове регулювання запобігання забрудненню морського середовища внаслідок діяльності на морському дні.
34. Міжнародно-правове регулювання запобігання забрудненню морського середовища в результаті захоронення.
35. Міжнародно-правове регулювання запобігання забрудненню морського середовища з суден.
36. Міжнародно-правове регулювання запобігання забрудненню морського середовища з атмосфери або через неї.
37. Міжнародно-правове регулювання співробітництва держав у випадку аварій на морі.
38. Міжнародно-правове співробітництво в галузі запобігання транскордонному забрудненню повітря.
39. Міжнародно-правова охорона озонowego шару.
40. Міжнародно-правове співробітництво в галузі запобігання зміні клімату.
41. Міжнародно-правова охорона космічного навколишнього середовища.
42. Міжнародно-правове співробітництво держав у боротьбі з катастрофами природного і техногенного характеру.
43. Міжнародно-правові основи співробітництва держав з охорони біорізноманіття Землі.
44. Міжнародно-правова охорона тваринного світу.
45. Міжнародно-правова охорона рослинного світу.
46. Міжнародно-правова охорона ґрунтів, ландшафтів, гірських комплексів.
47. Міжнародно-правова охорона всесвітньої культурної і природної спадщини.
48. Міжнародно-правова охорона водно-болотних угідь.
49. Міжнародно-правова охорона птахів.
50. Міжнародно-правова охорона китів.
51. Міжнародно-правова охорона білих відмедів.
52. Міжнародно-правове співробітництво у випадку ядерної аварії та несанкціонованого використання ядерних матеріалів.
53. Міжнародно-правове регулювання поведінки з радіоактивними відходами.

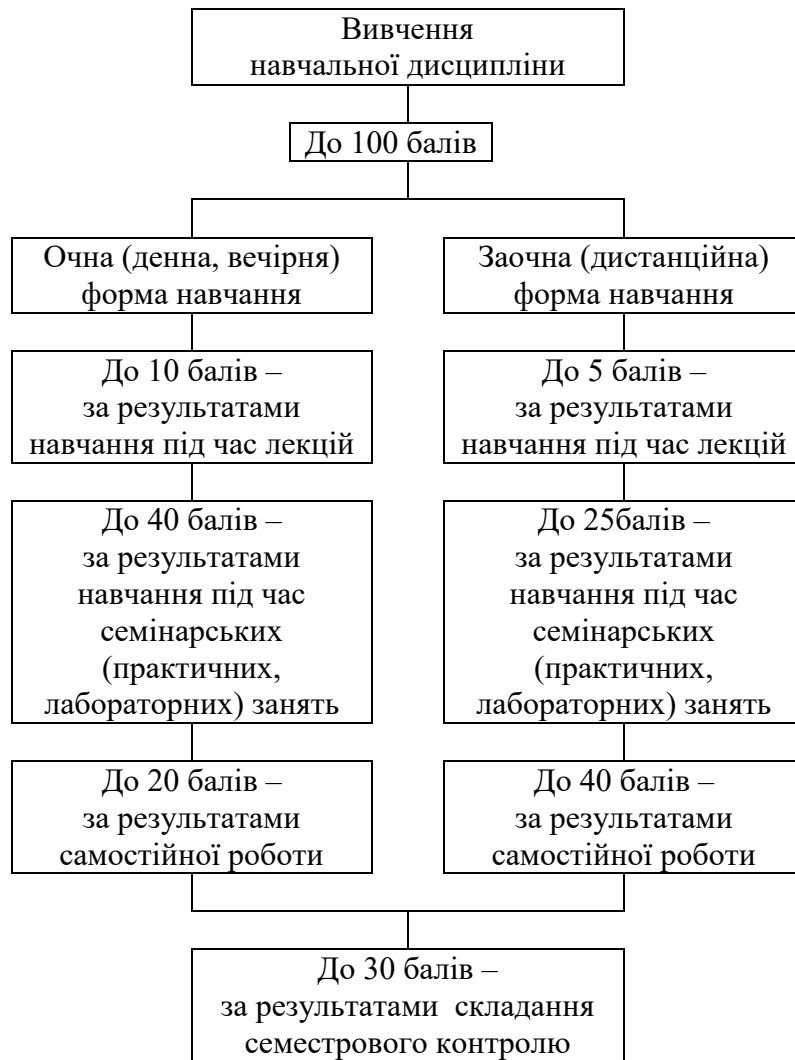
54. Міжнародно-правове регулювання поводження з небезпечними відходами.
55. Міжнародно-правове регулювання поводження з небезпечними хімічними речовинами.
56. Види небезпечної для навколишнього середовища діяльності у міжнародному природо-ресурсному праві.
57. Співпраця України і ЄС у сфері охорони навколишнього середовища.
58. Адаптація екологічного законодавства України до стандартів Європейського Союзу.
59. Особливості формування екологічної політики Європейського Союзу.
60. Особливості законодавства ЄС в галузі охорони навколишнього природного середовища.

1.6.2. Приклад екзаменаційного білету

1. Суб'єктний склад міжнародного природо-ресурсного права.
2. Право на доступ до правосуддя з питань, що стосуються навколишнього середовища у міжнародному природо-ресурсному праві.
3. Адаптація екологічного законодавства України до стандартів Європейського Союзу.

2. Схема нарахування балів

2.1. Нарахування балів семестрової оцінки студентам з навчальної дисципліни здійснюється відповідно до такої схеми:

2.2. Обсяг балів, здобутих студентом під час лекцій з навчальної дисципліни, обчислюється у пропорційному співвідношенні кількості відвіданих лекцій і кількості лекцій, передбачених навчальним планом, і визначається згідно з додатками 1 і 2 до Положення про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права імені Леоніда Юзькова.

З цієї навчальної дисципліни передбачено проведення 10 лекційних занять за денною формою навчання.

Отже, студент може набрати під час лекцій таку кількість балів:

№ з/п	Форма навчання	Кількість лекцій за планом	Кількість відвіданих лекцій									
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.	Денна	10	1,0	2,0	3,0	4,0	5,0	6,0	7,0	8,0	9,0	10,0

2.3. З цієї навчальної дисципліни передбачено проведення 8 семінарських занять за денною формою навчання.

За результатами семінарського (практичного, лабораторного) заняття кожному студенту до відповідного документа обліку успішності виставляється кількість балів від 0 до 5 числом, кратним 0,5, яку він отримав протягом заняття.

Критерії поточного оцінювання знань студентів наведені у п.4.3.8. Положення про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права імені Леоніда Юзькова (затвердженого 29 травня 2017 року, протокол № 14).

1.4. Перерозподіл кількості балів в межах максимально можливої кількості балів за самостійну роботу студентів та виконання індивідуальних завдань, наведено в наступній таблиці:

№ з/п	11 тем	Номер теми										Усього балів	
		1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.		
1.	Максимальна кількість балів за тести	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	15
2.	Максимальна кількість балів за науковий реферат	5										5	
	Усього балів											20	

3. Рекомендовані джерела

3.1. Основні джерела

Тема 1. Поняття й особливості міжнародного природоресурсного права

1. *Екологічне право України : підручник для студ. вищих навч. закладів* [Л. А. Бондар, Н. С. Гавриш, А. Й. Годованюк та ін.]; за ред. І. І. Каракаша. Одеса : Фенікс, 2012. 788 с.
2. *Екологічне право України* : [підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл.] за ред. А. П. Гетьмана та М. В. Шульги. Х. : Право, 2009. 328 с.
3. *Екологічне право: підручник*. [А. П. Гетьман, Г. В. Анісімова, А. К. Соколова та ін.]; за ред. А. П. Гетьмана. Харків : Право, 2019. 552 с.
4. Кравченко С., Андрусевич А., Бонайн Дж. Актуальні проблеми міжнародного права навколишнього середовища: підручник за заг. Ред. С.М.Кравченко. Львів: Видавн. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2002. 336 с.
5. Спектор О. М. Зв'язок міжнародного природо ресурсного права з іншими галузями міжнародного права. Науковий вісник публічного та приватного права. 2016. Вип.2. Ч.4. С. 315 – 318.
6. Дейнега М. А. Особливості формування міжнародного природо ресурсного права у системі міжнародного права. Право. Людина. Довкілля. 2019. Вип. 10 (1). С. 134 – 141.
7. Ісакова В. М. Принципи міжнародного екологічного права: історія формування. Науковий вісник публічного та приватного права. 2018. Вип.5. Том 2. С. 8 – 15.

Тема 2. Джерела міжнародного природо ресурсного права

1. Войціховський А. В. Міжнародне право : підручник. А. В. Войціховський ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2020. – 544 с.
2. *Екологічне право України : підручник для студ. вищих навч. закладів* [Л. А. Бондар, Н. С. Гавриш, А. Й. Годованюк та ін.]; за ред. І. І. Каракаша. Одеса : Фенікс, 2012. 788 с.
3. *Екологічне право України* : [підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл.] за ред. А. П. Гетьмана та М. В. Шульги. Х. : Право, 2009. 328 с.
4. *Екологічне право: підручник*. [А. П. Гетьман, Г. В. Анісімова, А. К. Соколова та ін.]; за ред. А. П. Гетьмана. Харків : Право, 2019. 552 с.
5. Міжнародний судовий форум : «Судовий захист природного довкілля та екологічних прав» (м. Київ, 7 листопада 2019 року) : Збірник матеріалів. — Київ, 2019. — 192 с.
6. Спектор О. М. Міжнародний договір як регулятор відносин у сфері природних ресурсів. Науковий вісник публічного та приватного права. 2018. Вип. 4. Том 2. С. 197 – 201.

Тема 3. Міжнародно-правовий захист екологічних прав людини

1. *Екологічне право України : підручник для студ. вищих навч. закладів* [Л. А. Бондар, Н. С. Гавриш, А. Й. Годованюк та ін.]; за ред. І. І. Каракаша. Одеса : Фенікс, 2012. 788 с.
2. *Екологічне право України* : [підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл.] за ред. А. П. Гетьмана та М. В. Шульги. Х. : Право, 2009. 328 с.

3. Екологічне право: підручник. [А. П. Гетьман, Г. В. Анісімова, А. К. Соколова та ін.]; за ред. А. П. Гетьмана. Харків : Право, 2019. 552 с.
4. Іванець І. П. Концепція захисту екологічних прав через призму практики Європейського суду з прав людини. Наше право. 2013. №10. С. 195 – 200.
5. Шомпол О. А. Міжнародно-правові засади забезпечення екологічних прав людини. Актуальні проблеми міжнародних відносин. 2009. Вип.83. Ч. 2. С. 183 – 187.

Тема 4. Міжнародно-правова охорона морського середовища

1. Боднар А. Міжнародно –правове регулювання протидії забрудненню морів: сучасний стан та перспективи розвитку. Підприємств, господарства та право. 2019. Вип. 12. С. 150 – 153.
2. Івановський А. Й., Сухопара М. Міжнародно-правове регулювання захисту світового океана від забруднення. Сучасні питання економіки та науки. 2014. №1. С. 124 – 129.
3. Лаусенко В. І. Міжнародне співробітництво в галузі охорони морського середовища від забруднення із суден. Вісник ОНУ імені І. І. Мечникова. Правознавство. 2018. Вип. 1 (32). С. 181 – 189.
4. Ярова А. Відповідальність держав за забруднення морського середовища. Національний юридичний журнал: теорія та практика. 2015. №5. С. 259 – 264.
5. Ярова А. О. Міжнародно-правові аспекти відповідальності за забруднення морського середовища в результаті аварійного випадку: Дис.... канд. юрид. наук: 12.00.11. Інститут держави та права ім. В.М. Корецького Національна академія наук України. К. 2017. 185 с.

Тема 5. Міжнародно-правова охорона атмосферного повітря і космічного простору

1. Білоцький С. Д. Міжнародно-правова характеристика атмосфери як природного ресурсу. Актуальні проблеми міжнародних відносин. 2014. Вип. 122. Ч. 2. С. 30 – 36.
2. Довідник чинних міжнародних договорів України у сфері охорони довкілля. Кол.авт.: Андрусевич А., Андрусевич Н., Козак З. Львів. 2009. 203 с.
3. Копиця Є. М. Міжнародний досвід правового регулювання нормування якості атмосферного повітря. Теорія та практика правознавства. 2015 р. Вип. 1(7). URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/tipp_2015_1_19
4. Макаренко О. Ю. Міжнародно-правова охорона атмосферного повітря. Часопис Київського університету права. 2016. Вип. 4. С. 268 – 272.

Тема 6 Міжнародно-правова охорона біорізноманіття Землі

1. Аналітичний звіт. Стан відображення в програмних документах України та статус реалізації положень конвенції ООН про охорону біологічного різноманіття. 2017. URL: file:///C:/Users/Home/Downloads/UNDP_RepVasilyk_Web_1.pdf
2. Веремієнко С. В., Кравченко В. Я. Міжнародно-правова охорона біорізноманіття в контексті екосистемного підходу. Юридичний науковий електронний журнал. 2020. № 9. С.160 – 163.

3. *Екологічне право України : підручник для студ. вищих навч. закладів* [Л. А. Бондар, Н. С. Гавриш, А. Й. Годованюк та ін.]; за ред. І. І. Каракаша. *Одеса : Фенікс, 2012. 788 с.*
4. *Екологічне право України : [підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл.]* за ред. А. П. Гетьмана та М. В. Шульги. *Х. : Право, 2009. 328 с.*
5. *Екологічне право: підручник.* [А. П. Гетьман, Г. В. Анісімова, А. К. Соколова та ін.]; за ред. А. П. Гетьмана. *Харків : Право, 2019. 552 с.*

Тема 7. Міжнародно-правове регулювання поводження з небезпечними для навколишнього середовища матеріалами і речовинами

1. Зуєв В. М. Міжнародно-правове регулювання поводження з відходами: історія, сучасність, перспективи. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ.* 2012. №3. С. 161 – 168.
2. Камінська Н. В. Особливості правового регулювання поводження з радіоактивними відходами на міжнародних рівнях. *Право і суспільство.* 2014. № 6 -1. С. 134 – 138.
3. Фролова Н. В. Правове регулювання забезпечення біологічної безпеки в Україні. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету.* 2015. № 18. С. 66 – 69.
4. Беспалова О. В., Волік В. В. Формування поняття екологічної безпеки в міжнародному праві. *Науково-дослідний інститут публічної політики і соціальних наук.* 2019. Тези доповідей II Всеукраїнської науково-практичної конференції. м. Харків 10 грудня 2019. С. 12 – 15.

Тема 8. Правові аспекти співпраці України і Європейського Союзу у сфері охорони навколишнього середовища

1. Івасенко О. Співпраця України та ЄС в галузі охорони довкілля в галузі охорони довкілля. *Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку.* 2012. Вип. 24.
2. Івасенко О. Особливості формування екологічної політики ЄС. *Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку.* 2013. Вип. 25. С. 113 – 118.
3. Оцінка виконання Планів дій Європейської політики сусідства. Виконання Плану дій Україна-ЄС: довкілля та сталий розвиток. Під ред. Н. Андрусевич. *Львів.* 2009. 104 с.
4. Охорона довкілля в угоді про асоціацію між Україною та ЄС. Доповідь Платформи громадського суспільства Україна-ЄС. Брюссель. 18 травня 2017. URL: <https://www.civic-synergy.org.ua/wp-content/uploads/2018/04/Dovkillia-Fin-6.pdf>
- 5.

3.2. Допоміжні джерела

1. Стокгольмська Декларація (щодо питань навколишнього середовища) від 16.06.1972 .URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_454

2. Декларація Ріо-де-Жанейро щодо навколишнього середовища та розвитку від 14.06.1992 URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_455
3. Конвенція Організації Об'єднаних Націй з морського права від 10.12.1982. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_057
4. Міжнародна конвенція по запобіганню забрудненню з суден від 02.11.1973. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/896_009.
5. Конвенція про захист Чорного моря від забруднення від 21.04.1992. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_065
6. Конвенція з охорони та використання транскордонних водотоків та міжнародних озер від 17.03.1992. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_273
7. Конвенція щодо співробітництва по охороні та сталому використанню ріки Дунай (Конвенцію про охорону ріки Дунай) від 01.06.1994. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/998_800
8. Конвенція про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення, від 03.03.1973. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_129
9. Конвенція про збереження мігруючих видів диких тварин від 23.06.1979. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_136
10. Конвенція про водно-болотні угіддя, що мають міжнародне значення, головним чином як середовища існування водоплавних птахів від 02.02.1971. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_031
11. Конвенція про охорону біологічного різноманіття від 05.06.1992 р. Офіц. вісн. України. 2007. № 22. Ст. 932. Конвенція про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини від 16.11.1972. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_089
12. Конвенція про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі від 19.09.1979. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_032
13. Рамкова конвенція про охорону та сталий розвиток Карпат від 22.05.2003. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/998_164
14. Конвенція про транскордонне забруднення повітря на великі відстані від 13.11.1979. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_223
15. Рамкова конвенція Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату від 09.05.1992. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_044
16. Кіотський протокол до Рамкової конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату від 11.12.1997. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_801
17. Паризька Угода від 12.12.2015 р. Відом. Верхов. Ради України. 2016. № 35. Ст. 595. Віденська конвенція про охорону озонного шару від 22.03.1985. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_088
18. Декларація правових принципів діяльності держав з дослідження та використання космічного простору від 13.12.1963. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_a31
19. Концепція збереження біологічного різноманіття України: затв. постановою Каб. Міністрів України від 12 трав. 1997 р. № 439. Верховна Рада України : офіц. веб-портал. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/439-97-%D0%BF>
20. Всеєвропейська стратегія збереження біологічного та ландшафтного різноманіття: Софія, 23–25 жовт. 1995 р. // Верховна Рада України : офіц. веб-портал. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_711
21. Європейська ландшафтна конвенція : від 20.10.2000 р. № ETS № 176. Верховна Рада України : офіц. веб-портал. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_154
22. Протокол до Конвенції ООН про транскордонне забруднення повітря на великі відстані від 13.11.1979 року про скорочення викидів сірки або їх транскордонних потоків, принаймні на 30 відсотків від 8 липня 1985 року. URL: <http://www.rada.gov.ua>..

23. Конвенція про фізичний захист ядерного матеріалу від 3 березня 1980 року. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_024.
24. Конвенція про збереження морських живих ресурсів Антарктики від 20 травня 1980 року. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_045.
25. Конвенція ООН по морському праву 1982 року. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_057
26. Міжнародна конвенція про охорону людського життя на морі від 1 листопада 1974 року. URL : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_251.
27. Конвенція про заборону воєнного або будь-якого іншого ворожого використання засобів дії на природне середовище від 18 травня 1977 року. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_258.
28. Міжнародна конвенція про створення міжнародного фонду для компенсації збитків від забруднення нафтою від 18 грудня 1971 року. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_807.
29. Конвенція про заборону розробки, виробництва і нагромадження запасів бактеріологічної (біологічної) і токсичної зброї і про її знищення від 10 квітня 1972 року. URL: http://zakon.nau.ua/doc/?code=995_054.
30. Віденська конвенція про цивільну відповідальність за ядерну шкоду від 21 травня 1963 року. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_006.
31. Європейська конвенція про захист тварин при міжнародному перевезенні від 13 грудня 1968 року. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_227

8. Інформаційні ресурси в Інтернеті

www.europa.eu.int – сайт Європейського Союзу.

europa.eu.int/eur-lex/en – інтернет-сторінка по праву Європейського Союзу.

europa.eu.int/pjl/index-en.htm – опис основних напрямків діяльності (політики) Європейського Союзу.

europa.eu.int/comm/index_en.htm – сторінка Комісії ЄС.

eur-op.eu.int – Європейське агентство офіційних публікацій.

www.europarl.eu.int/sg/tree.en – Парламент Європейського Союзу.

ue.eu.int/en/summ.htm – Рада Європейського Союзу.

curia.eu.int/en – Суд Європейських Співтовариств.

www.ecb.int – Європейський Центральний Банк.

europa.eu.int/eur-lex/en/OJ - сторінка з останніми номерами Офіційного журналу Європейських Співтовариств.

www.edc.spb.ru – Європейський документаційний центр.

www.aes.org.ru – Асоціація Європейських досліджень.

www.law.warwick.uk – Правова база “CELEX”.

scad.utdallas.edu – Сайт інформаційно-правової системи “SCAD”

<http://www.imo.org/> – вебсторінка Міжнародної морської організації (ІМО)

www.un.org/events/wssd/ – офіційний сайт Всесвітнього самміту зі сталого розвитку (2002 рік)

<http://www.un.org/esa/sustdev/csd/> – Комісія ООН зі сталого розвитку

Розробник навчально-методичних матеріалів:

Викладач дисципліни – доцент кафедри трудового, земельного та господарського права,
кандидат юридичних наук, доцент

_____ Анна МІСІНКЕВИЧ

14 січня 2021 року

Схвалено кафедрою трудового, земельного та господарського права
14 січня 2021 року, протокол № 6.

Завідувач кафедри _____ Іван КОСТЯШКІН

14 січня 2021 року

Декан юридичного факультету, кандидат юридичних наук

_____ Сергій КРУШИНСЬКИЙ

_____ 2021 року

Погоджено методичною радою університету 25 березня 2021 року, протокол № 6
Голова методичної ради Ірина КОВТУН

Обліковий обсяг програми – 1,3 ум.др.арк.